

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д.н. Стоил Мавродиев

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по: област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; професионално направление 3.2 Психология докторска програма „Педагогическа и възрастова психология“

Автор: Елисавет Йоанис Гарнета

Тема: „Функционална латералност и негативна емоционалност“

Научен ръководител: доц. д-р Теодор Гергов

Общо описание на представените материали

Представеният от докторантката комплект материали на хартиен и електронен носител е в пълно съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на Югозападния университет „Неофит Рилски“.

Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Темата „Функционална латералност и негативна емоционалност“ е изключително актуална в контекста на съвременната невронаука, клинична психология и развиваща психология. В последните години, с развитието на невровизуализационни методи като fMRI и EEG, изследванията върху мозъчната латералност и връзката ѝ с емоционални процеси са се интензифицирали. Авторката правилно подчертава противоречията в теориите – например, валентната хипотеза (лява полусфера за положителни емоции, дясна за отрицателни) срещу мотивационната хипотеза (лява за подход, дясна за избягване). Тези противоречия имат клинично значение за разстройства като тревожност, депресия и агресивност, където индивидуалните различия в емоционалната регулация могат да доведат до нови подходи в психопрофилактиката и терапията.

Целите на изследването – да се изследва връзката между доминираща ръка/крак, тяхната конгруентност и черти като невротизъм, тревожност и агресивна раздразнителност – са целесъобразни и добре формулирани. Задачите включват теоретичен анализ, емпирично изследване на 208 участници и статистическа обработка, които директно водят към постигане на целите. Актуалността се подчертава от факта, че подобни изследвания са редки в гръцкия контекст, където културните фактори могат да модулират

латералността. Препоръчително е да се включи анализ на генетични или културни фактори за по-голяма дълбочина.

Познаване на проблема

Докторантката демонстрира задълбочено познаване на проблема, като синтезира обширна литература от класически теории (Фройд, Юнг, Айзенк, Big Five) до съвременни (Barrett's Constructionist Theory). Теоретичната глава обхваща модели на личността, емоции, мозъчни структури (амигдала, хипокампус), латералност и връзки с негативна емоционалност. Фокусът върху гендерни различия и онтогенетично развитие е силна страна. Авторката критично оценява литературата, подчертавайки противоречия (напр. по-нисък невротизъм при левичари, противоположно на някои теории). Библиографията с 229 източника е впечатляваща, макар и да липсват гръцки автори, което е пропуск. Общо взето, познаването е на високо ниво и творчески интерпретирано.

Методика на изследването

Методиката е ясна и адекватна за постигане на целите. Пробата включва 208 възрастни гърци (104 мъже, 104 жени, 19-67 години), селектирана на случаен и доброволен принцип. Инструментите са комбинация от перформативни тестове (10 за ръка, 2 за крак) и стандартизирани скали (Eysenck за невротизъм, Spielberger за тревожност, Buss-Durkee за раздрознителност). Статистическите методи (t-тест, ANOVA, корелации) са подходящи за сравнителни анализи по пол и латералност.

Половите сравнения, стандартизирани инструменти, фокус върху конгруентност са безспорни достойнства. Липсват данни за социодемографски профил (образование, професия), които могат да влияят. Не са споменати етични аспекти.

Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд е обемист (184 страници, включително приложенията) и следва класическа структура, която улеснява четенето и логическото следване на аргументацията. Той включва въведение, три основни глави (теоретична, методологична и резултатна), дискусия, заключения, приноси, библиография и приложения. Материалът е достоверен, базиран на емпирични данни от 208 участници, и демонстрира интердисциплинарен подход, комбинирайки невронаука, психология на личността и развиваща психология. Общата оценка е положителна – трудът е на добро научно ниво, с оригинални елементи, но с някои технически и

съдържателни пропуски, които могат да бъдат отстранени за повишаване на качеството.

Ключови открития от цялостния анализ: Левичарите показват по-нисък невротизъм в сравнение с десничарите; несъгласуваността между доминираща ръка и крак е свързана с по-високи нива на невротизъм; наблюдават се гендерни различия в тревожността, с по-високи стойности при жените. достойнства на труда: Подробни сравнителни анализи, частично потвърждаване на хипотезите, добра връзка с литературата и потенциал за практически приложения в клиничната психология.

Въведението представя темата като ключов въпрос в съвременната когнитивна и клинична невронаука, акцентирайки върху връзката между мозъчната латералност и индивидуалните различия в емоционалната регулация. Авторката обосновава актуалността чрез противоречията в теориите (валентна хипотеза vs. мотивационна хипотеза) и подчертава клиничното значение за разстройства като тревожност и депресия. Описана е целта. Налице е ясно формулиране на проблема, връзка с клинична практика и обосновка на структурата на труда.

Глава I: Теоретична част е най-обемистата и представлява солиден синтез на литературата. Тя започва с концептуални модели на личността (1.1), преминава през емоции (1.2), мозъчни структури (1.3), латерализация на емоционалното обработване (1.4), и продължава с връзки към невротизъм (1.5), тревожност (1.6), раздразнителност (1.7), джендърни различия (1.8), функционална специализация на полусферите (1.9), онтогенетично развитие (1.10), доминираща ръка (1.11), крак и други предпочитания (1.12), връзка ръка-крак (1.13), кръстосана доминация (1.14), невробиологични основи (1.15), и специфични връзки с емоционални черти (1.16-1.20). Авторката представя класически теории (Фройд, Юнг, Айзенк, Big Five) и съвременни (Barrett's Constructionist Theory), с фокус върху ролята на амигдалата и хипокампуса. Силни страни: Широк спектър от теми, добър синтез на литературата, акцент върху гендерни и онтогенетични аспекти, критична оценка на противоречията (напр. в връзката между левичари и невротизъм). Това показва дълбоко познаване и творческо интерпретиране.

Глава II: Методологичната част описва целите, задачите и хипотезите, изследователските методи и статистическите методи. Статистиката включва дескриптивни анализи, t-тестове и ANOVA. Хипотезите са ясни и конкретни; използвани са стандартизирани инструменти за емпиричното изследване; фокус върху гендерни сравнения и конгруентност, което добавя оригиналност.

Глава III: Резултати от изследването представя дистрибуции по латералност (3.1), джендерни сравнения (3.2), анализи по ръка (3.3), крак (3.4) и конгруентност (3.5). Резултатите са организирани в подразделения с фокус върху невротизъм, тревожност и раздразнителност, с таблици и графики. Подробни сравнения (по групи и подгрупи) е силна страна на дисертацията; има добра визуализация.

Дискусията свързва резултатите с литературата, обсъжда противоречията (напр. защо левичарите имат нисък невротизъм, противоположно на някои теории) и предлага приложения за терапия. Достойнство на текста е добра интеграция с теориите; предложения за бъдещи изследвания.

Заклучението и изводите са релевантни на текста.

Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Дисертацията предлага няколко приноса, които могат да се консолидират в: (1) Нов синтез на литературата за латералност и емоционалност; (2) Емпирични данни за гръцка популация; (3) Установяване на връзка между левичари и нисък невротизъм; (4) Роля на конгруентността в негативна емоционалност; (5) Гендерни различия в тревожност; (6) Методологични препоръки за тестове; (7) Приложения за терапия; (8) Препоръки за бъдещи изследвания.

Научни приноси: Формулиране на хипотези за моторна латералност; нови факти за индивидуални различия. Научно-приложни: Методи за оценка на емоционална регулация в клинична практика. Значимост: Допринася за психопрофилактика на разстройства; перспективи за интеграция с невровизуализация. Внедряване: Може да се използва в гръцки клинични програми.

Преценка на публикациите по дисертационния труд

Публикациите по темата на дисертацията са три и покриват минималните национални изисквания.

Лично участие на докторантката

Считам, че дисертацията е разработена изцяло от докторантката.

Не се установяват данни за плагиатство.

Автореферат

Авторефератът е според утвърдените изисквания и отразява структурата, целите, методите, резултатите и приносите.

Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Приносите могат да се използват в клинична практика за оценка на емоционални разстройства. Препоръчвам интеграция в образователни програми и бъдещи изследвания с невровизуализация или генетични фактори за разширяване.

Заклучение

Дисертационният труд съдържа научни и научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на Югозападния университет „Неофит Рилски“. Дисертационният труд показва, че докторантката Елисавет Йоанис Гарнета притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност „Педагогическа и възрастова психология“, като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята положителна оценка за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Елисавет Йоанис Гарнета в област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2 Психология, докторска програма „Педагогическа и възрастова психология“.

15.X.2025 г.

Рецензент:

доц. д.н. Стоил Мавродиев

REVIEW

by Assoc. Prof. Stoil Mavrodiev, D.Sc.

of a dissertation for the award of the educational and scientific degree “Doctor”
in: Field tongs of Higher Education 3. Social, Economic, and Legal Sciences;
Professional Direction 3.2 Psychology Doctoral Program “ Educational and
developmental psychology”

Author: Elisavet Ioannis Gkarneta

Topic: “Functional Laterality and Negative Emotionality”

Scientific Supervisor: Assoc. Prof. Theodor Gergov, Ph.D.

General Description of the Submitted Materials

The set of materials submitted by the doctoral candidate in both paper and electronic formats fully complies with the Regulations for the Development of the Academic Staff at the Southwest University “Neofit Rilski.”

Relevance of the Topic and Appropriateness of the Set Goals and Objectives

The topic “Functional Laterality and Negative Emotionality” is highly relevant in the context of contemporary neuroscience, clinical psychology, and developmental psychology. In recent years, with the advancement of neuroimaging techniques such as fMRI and EEG, research on brain laterality and its connection to emotional processes has intensified. The author appropriately highlights contradictions in theories, such as the valence hypothesis (left hemisphere for positive emotions, right for negative) versus the motivational hypothesis (left for approach, right for avoidance). These contradictions hold clinical significance for disorders like anxiety, depression, and aggression, where individual differences in emotional regulation may lead to new approaches in psychoprophylaxis and therapy.

The objectives of the study—to investigate the relationship between dominant hand/foot, their congruence, and traits such as neuroticism, anxiety, and aggressive irritability—are appropriate and well-formulated. The tasks include theoretical analysis, empirical research with 208 participants, and statistical processing, which directly contribute to achieving the objectives. The relevance is underscored by the scarcity of such studies in the Greek context, where cultural

factors may modulate laterality. It is recommended to include an analysis of genetic or cultural factors for greater depth.

Knowledge of the Problem

The doctoral candidate demonstrates in-depth knowledge of the problem, synthesizing extensive literature ranging from classical theories (Freud, Jung, Eysenck, Big Five) to contemporary ones (Barrett's Constructionist Theory). The theoretical chapter covers personality models, emotions, brain structures (amygdala, hippocampus), laterality, and their connections to negative emotionality. The focus on gender differences and ontogenetic development is a strength. The author critically evaluates the literature, highlighting contradictions (e.g., lower neuroticism in left-handers, contrary to some theories). The bibliography, with 229 sources, is impressive, though the absence of Greek authors is a notable omission. Overall, the knowledge is of a high level and creatively interpreted.

Research Methodology

The methodology is clear and adequate for achieving the objectives. The sample consists of 208 adult Greeks (104 men, 104 women, aged 19–67), selected randomly and voluntarily. The instruments combine performance tests (10 for hand, 2 for foot) and standardized scales (Eysenck for neuroticism, Spielberger for anxiety, Buss-Durkee for irritability). The statistical methods (t-test, ANOVA, correlations) are suitable for comparative analyses by gender and laterality.

Gender comparisons, standardized instruments, and a focus on congruence are undeniable strengths. However, there is a lack of sociodemographic data (education, occupation), which could influence results. Ethical aspects are not mentioned.

Characteristics and Evaluation of the Dissertation

The dissertation is substantial (184 pages, including appendices) and follows a classical structure, facilitating readability and logical flow. It includes an introduction, three main chapters (theoretical, methodological, and results), discussion, conclusions, contributions, bibliography, and appendices. The material is reliable, based on empirical data from 208 participants, and demonstrates an interdisciplinary approach, combining neuroscience, personality psychology, and developmental psychology. The overall evaluation is positive—the work is of high scientific quality with original elements, though with some technical and content-related shortcomings that can be addressed to improve quality.

Key findings from the comprehensive analysis: Left-handers show lower neuroticism compared to right-handers; incongruence between dominant hand and foot is associated with higher neuroticism levels; gender differences in anxiety are observed, with higher levels in women. **Strengths of the work:** Detailed comparative analyses, partial confirmation of hypotheses, strong connection to the literature, and potential for practical applications in clinical psychology.

The introduction presents the topic as a key issue in contemporary cognitive and clinical neuroscience, emphasizing the link between brain laterality and individual differences in emotional regulation. The author justifies the relevance through theoretical contradictions (valence vs. motivational hypotheses) and highlights clinical significance for disorders like anxiety and depression. The purpose is described, with a clear formulation of the problem, connection to clinical practice, and justification of the work's structure.

Chapter I: Theoretical Part is the most extensive and provides a robust synthesis of the literature. It begins with conceptual models of personality (1.1), moves through emotions (1.2), brain structures (1.3), lateralization of emotional processing (1.4), and continues with connections to neuroticism (1.5), anxiety (1.6), irritability (1.7), gender differences (1.8), functional specialization of hemispheres (1.9), ontogenetic development (1.10), dominant hand (1.11), foot and other preferences (1.12), hand-foot relationship (1.13), cross-dominance (1.14), neurobiological foundations (1.15), and specific links to emotional traits (1.16–1.20). The author presents classical theories (Freud, Jung, Eysenck, Big Five) and contemporary ones (Barrett's Constructionist Theory), focusing on the role of the amygdala and hippocampus. **Strengths:** Broad scope of topics, good synthesis of literature, emphasis on gender and ontogenetic aspects, and critical evaluation of contradictions (e.g., the relationship between left-handers and neuroticism). This demonstrates deep knowledge and creative interpretation.

Chapter II: Methodological Part describes the objectives, tasks, hypotheses, research methods, and statistical methods. The statistics include descriptive analyses, t-tests, and ANOVA. The hypotheses are clear and specific; standardized instruments are used for the empirical study; and the focus on gender comparisons and congruence adds originality.

Chapter III: Research Results presents distributions by laterality (3.1), gender comparisons (3.2), analyses by hand (3.3), foot (3.4), and congruence (3.5). The results are organized into subsections focusing on neuroticism, anxiety, and irritability, with tables and graphs. Detailed comparisons (by groups and subgroups) are a strength of the dissertation; the visualization is effective.

The discussion connects the results to the literature, addresses contradictions (e.g., why left-handers have lower neuroticism, contrary to some theories), and suggests therapeutic applications. The text's strength lies in its good integration with theories and suggestions for future research.

The conclusion and findings are relevant to the text.

Contributions and Significance of the Work for Science and Practice

The dissertation offers several contributions, which can be consolidated into:

1. A new synthesis of the literature on laterality and emotionality;
2. Empirical data on a Greek population;
3. Establishment of a link between left-handers and lower neuroticism;
4. The role of congruence in negative emotionality;
5. Gender differences in anxiety;
6. Methodological recommendations for tests;
7. Applications for therapy;
8. Recommendations for future research.

Scientific contributions: Formulation of hypotheses about motor laterality; new insights into individual differences. **Scientific-applied contributions:** Methods for assessing emotional regulation in clinical practice. **Significance:** Contributes to psychoprophylaxis of disorders; offers perspectives for integration with neuroimaging. **Implementation:** Can be used in Greek clinical programs.

Evaluation of Publications Related to the Dissertation

The publications related to the dissertation topic number three and meet the minimum national requirements.

Personal Contribution of the Doctoral Candidate

I believe the dissertation was entirely developed by the doctoral candidate. No evidence of plagiarism was found.

Abstract

The abstract complies with established requirements and reflects the structure, objectives, methods, results, and contributions of the dissertation.

Recommendations for Future Use of the Dissertation's Contributions and Results

The contributions can be applied in clinical practice for assessing emotional disorders. I recommend their integration into educational programs and future research with neuroimaging or genetic factors to expand the scope.

Conclusion

The dissertation contains scientific and scientific-applied results that represent an original contribution to science and meet the requirements of the Law on the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria, the Regulations for its Implementation, and the respective Regulations of the South-West University "Neofit Rilski." The dissertation demonstrates that the doctoral candidate, Elisavet Ioannis Garneta, possesses in-depth theoretical knowledge and professional skills in the scientific specialty "Educational and developmental psychology," demonstrating qualities and skills for independently conducting scientific research.

Based on the above, I confidently give my positive evaluation of the conducted research, as presented in the reviewed dissertation, abstract, achieved results, and contributions, and I propose to the esteemed scientific jury to award the educational and scientific degree "Doctor" to Elisavet Ioannis Garneta in the Field of Higher Education: 3. Social, Economic, and Legal Sciences, Professional Direction 3.2 Psychology, Doctoral Program "Educational and developmental psychology."

October 15, 2025

Reviewer: Assoc. Prof. Dr. Stoil Mavrodiev